

ArtGran: Una intervenció per a disminuir la solitud de les persones grans

Rosa Puigpinós i Riera
rpuigpi@aspb.cat

art
gran

Museu Nacional

MACBA

CaixaForum

CCCB

Museu Picasso

Sant Pau
Recinte Modernista

C S B Consorci Sanitari
de Barcelona

+B Agència
de Salut Pública

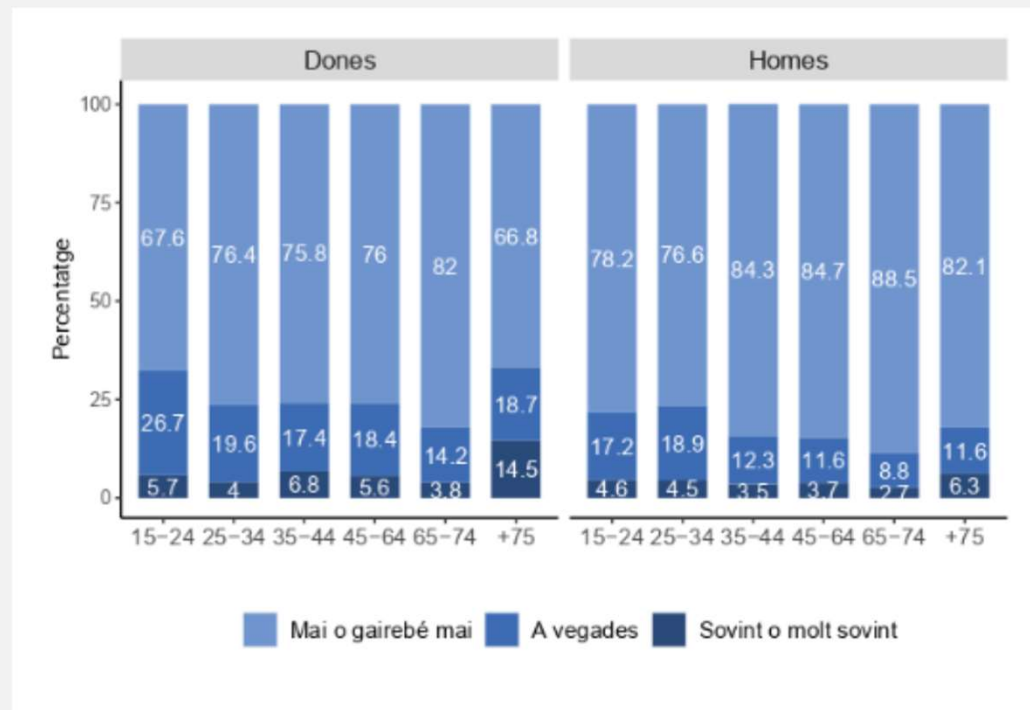
Antecedents: per què ArtGran?

- La solitud és un constructe de diversos elements que es caracteritza com un estat subjectiu en el que l'afecte i la proximitat desitjada per part dels altres és diferent a la que realment es te.
- Les persones grans son especialment susceptibles a la solitud degut als processos vitals pels que transiten (jubilació, pèrdua d'essers estimats, viure sol, malalties, oportunitats limitades per a conèixer gent, etc).
- Impacta negativament en la salut física i mental de les persones i està associada a depressió, ansietat, idees de suïcidi, demència problemes cognitius així com també amb diferents causes de mortalitat, malalties coronàries i infarts.
- Tots aquests elements, fan que la solitud sigui un important problema de salut pública.

Antecedents: per què ArtGran?

- A Barcelona el 21% de la població té 65 anys i més i d'aquests, el 12,5% viuen sols, la qual cosa com ja s'ha comentat és un factor de risc. Pel que fa a la solitud:

Font: Enquesta de Salut de Barcelona 2021

Relació Art i Salut: en quin punt estem?

- L'art i la cultura en totes les seves formes són efectives en la salut i el benestar de les persones:
  - Promoció i prevenció (determinants socials, desenvolupament infància, promoció dels comportaments saludables, prevenció de malalties, suport a les cures)
  - Gestió i tractament (malalties mentals, malalties agudes, desordres neurològics, malalties cròniques i suport al final de la vida).

Per què art i museus

- La participació en **activitats artístiques** per part de les persones grans **ajuda a tornar-se a connectar amb la comunitat**.
- Els museus generen **oportunitats de benestar i inclusió social en les persones grans**, mitjançant complexes interaccions entre individus i processos socials.
- Ja hi ha diferents experiències en museus de New York, Londres, Montreal...que mostren com una intervenció duta a terme en un museu contribueix a reduir l'aïllament de les persones grans.

Objectius d'ArtGran

- **Objectiu general:** reduir la solitud no volguda de les persones grans (a partir de 70 anys) de la ciutat de Barcelona i el seu impacte en la salut a través de tallers d'art realitzats en els museus i centres culturals de la ciutat.
- **Objectius específics:**
  - Millora de l'estat de salut de les persones grans participants
  - Millora de l'estat d'ànim de les persones participants
  - Fomentar la creació de nous contactes socials (salut social) en les persones participants

Disseny i població d'estudi

- **Disseny:** estudi quasi-experimental amb un grup intervenció i un grup comparació al que se li oferiria la possibilitat de dur a terme la intervenció més endavant.
- **Co-creació:** salut pública, atenció primària, serveis socials, cultura.
- **Mètode d'avaluació:** quantitatiu (a partir d'enquestes) i qualitatiu (grups de discussió)
- **Població d'estudi:** persones grans de 70 anys i més amb sentiment de solitud residents a la ciutat de Barcelona.
- **Equip de treball:** medidora social i medidora cultural.

Prova pilot

- S'han seleccionat 3 districtes de diferent context socioeconòmic: Nou Barris, Horta-Guinardó i Gràcia. Dins de cada districte, s'escullen dos barris, per tant, treballarem en 6 barris en total.
- En cada barri s'han escollit unes 30 persones amb el perfil indicat (persones de 70 anys o mes, amb sentiment de solitud no volguda i amb autonomia). S'han fet dos grups (un Grup Intervenció que va fer la intervenció entre abril i juny, i un Grup Control, que l'estan fent entre octubre i desembre). A cada barri se li assigna un museu o centre cultural on anar a fer la intervenció.
- L'assignació als grups es va fer per ordre d'inscripció: primer es va constituir el GI i després el GC.
- La intervenció es fa en 10 sessions (una cada setmana) al museu.

Estratègies de reclutament

EQUIPS ATENCIÓ PRIMÀRIA

SERVEIS SOCIALS

XARXA COMUNITARIA

Cada UBA, Treballador Social i agents socials van identificant i passant la informació a un referent que setmanament passarà la informació a l'ASPB

L'ASPB contacta les persones i les convoca a una reunió on: INFORMAR, CONSENTIMENT INFORMAT, ENQUESTA PRE, DISTRIBUCIÓ BOSSA CORPORATIVA (final de març del 2022)

Aquesta és la SESSIÓ 0: Presentació: on anirem? Com hi anirem? Com ens organitzarem?

Cada grup té una referent ([mediadora social](#)) que cada setmana els truca, els va a buscar al barri, els acompanya, està amb ells i recull els diferents indicadors necessaris per a l'avaluació de procés

Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC): Vila de Gràcia
(Mediadora: Marina Sintes i Gemma Jordà)

CaixaForum: Porta (Mediadora: Rita Lacueva i Paula Vidal)

Espai Modernista Sant Pau: Guinardó (Mediadora: Marina Sintes i Clara Camins)

Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB): la Salut
(Mediadora: Alba Aguilar, Paula Baldrich i Anna Orts)

Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA): Montbau
Mediador cultural: Guillem Martí i Marina Llurba

Museu Picasso: Prosperitat (Mediadora cultural: Vanesa Rojas i Andrea Guevara)

Intervenció: parts de les quals consta cada sessió

Es va elaborar un protocol de la intervenció consensuat entre museus i centres culturals salut i serveis socials

CCCB, grup de Gràcia Nord

	Espai de trobada, sempre el mateix, en un ambient acollidor es dona la benvinguda i eventualment es pot compartir galetes, cafè, ...
	Apropament a l'art mitjançant tècniques diverses: VTS, observació, la conversa, la respiració, el passeig, etc.
	Espai de creació i treball en el taller.
	Activitats que es facin esporàdicament tipus mindfulness, performance, ballar, sortides, cinema, concerts, ...
	Espai de posada en comú, debat, escolta, conversa.
	Es construirà un llibre o diari del museu per cada persona.
	Nexe entre les diferents sessions

Metodologia quantitativa

La font d'informació varen ser:

- **Qüestionaris PRE**, fent les enquestes a ambdós grups separatament abans de començar la intervenció (primers d'abril del 2022)
- **Qüestionaris POST**, fent les enquestes a ambdós grups separatament al finalitzar la Intervenció el GI (final de juny del 2022).

INDEPENDENTS

Sexe
Edat
Estat civil
Nivell d'estudis
Barri
Viure sol/a o
acompanyat/da

DEPENDENTS

Solitud (ESTE II)
Salut autopercebuda (ESB 2021)
Estat d'ànim (EVEA)
Qualitat de vida (EQ-5D-3L)

Metodologia quantitativa

- 1 **Anàlisi descriptiu** per a avaluar diferències sociodemogràfiques i de salut entre grups abans de la intervenció
- 2 **Anàlisi bivariat** per a avaluar canvis percentuals i de mitges PRE i POST. També es comparen les diferències.
- 3 Per a avaluar **l'efecte de la intervenció** s'ajunten models multivariats de Poisson amb variància robusta i models de regressió lineal.
  - V dependent: resultat post
  - V independents: grup + pre
- 4 Es va estratificar segons nombre de sessions a les que han assistit: <6 o 6 o més sessions

Metodologia qualitativa

- 1 Es varen fer 6 **grups de discussió** amb els participants (un a cada barri) i un amb les mediadores socials i culturals.
- 2 Les sessions varen ser gravades, transcrites i posteriorment es va fer un **anàlisi del discurs**.
- 3 Les persones parlen directament de les seves vivències i les investigadores varen tenir una posició merament d'observadores (ETIC).
- 4 Es va utilitzar Atlas-ti per a codificar i crear grups i famílies de codis.
- 5 Els resultats es van triangular entre 4 investigadores.

Resultats

Museu Nacional

MACBA

CaixaForum

CCCB

Muesu Picasso

Sant_Pau
Recinte Moderniste

Característiques de les persones que participen en ArtGran

Inicialment, es van reclutar 165 persones (70 GI, 85 GC). La mostra final va ser de 138 persones participants (63 GI, 75 GC). El perfil de les persones participants va ser el que es mostra a continuació, sense diferències entre GI i GC:

Dones		85%
Menys de 80 anys		68%
Estudis universitaris		26%
Persones vídues		48%
Viuen sols/es		67%

Resultats: salut social

Solitud: les persones que han fet la intervenció han millorat de manera significativa respecte a les persones que no han fet la intervenció (36% més de probabilitat que el GC de presentar nivell baix de solitud si han fet la meitat o més de les sessions)

Salut social: construir xarxes

Tots estan molt satisfets amb el grup, la gent que han conegut i la relació que han establert

"jo he posat germanor perquè ha sigut una experiència molt positiva...de germanor i tots ens portàvem bé, no hi ha hagut cap problema d'exalt." (Montse, Prosperita)

"sería bueno que a lo mayor nosotros podamos tener contacto entre nosotros porque sería muy interesante. Más personas de la edad que tengo, que tenemos todos, es bueno, estar, no quedarse en casa, salir, ir a sitios...(José Luís, Porta)

Es possible que continuïn al seva relació un cop finalitzat ArtGran, tot i que solen diferenciar una amistat de la bona relació dins del grup.

"com va anar, independentment de com es sigui, hi ha gent més tímida, més retraiguda, gent més expressiva i crec que més o menys, pot ser amb alguna excepció, totes les persones van trobar una activitat en la que podien mostrar-se com son." (Guillem, mediador cultural)

Dins dels grups hi havia molta diversitat, però al final tots van trobar el seu lloc. L'edat era un element bastant diferenciador.

"va haver un canvi radical de tothom que vàrem ballar, a partir del ball tot va canviar, vull dir venien amb una altra actitud." (Vanessa, medidora cultural)

Hi ha un moment concret, sol ser al voltant de la sessió 3 o 4 en que hi ha un punt d'inflexió i el grup es consolida.

Resultats: salut física

Solitud: les persones que han fet la intervenció han millorat de manera significativa respecte a les persones que no han fet la intervenció (36% més de probabilitat que el GC de presentar nivell baix de soletud si han fet la meitat o més de les sessions)

Capacitat per a dur a terme les seves activitats quotidianes: han millorat significativament respecte al GC. El GI té 22% més de probabilitats que el GC de no presentar problemes i 24% més si han fet la meitat o més de les sessions.

Salut física

El fet de sortir del barri, anar en transport públic, implica una activitat física beneficiosa.

“hombre de alguna manera si porque te obliga a moverte, te obliga a estar en activo”.
(Jesús Montbau-Vall d'Hebron)

“Yo creo que el físico pues todo, porque yo, yo si te contara...yo tengo a mi mujer esquizofrènica. Y yo muchos días pues estoy...como si estuviera solo en casa. Ella està en su mundo y yo estoy en mi mundo. Y esto pues me ha ayudado a salir del pozo ese en el que estaba, a desconectar, porque eso me ha dado la vida pues para poder mover y hacer cosas de no coger depresiones
(Manolo, Porta)

Fan la connexió entre la salut física i la holística (a través de les activitats i la connexió amb el grup, es desencadenen una sèrie de processos que acaben impactant en la percepció de la salut.

“es que no nos hundimos. Al abrirnos la mente a nivel físico es que todo va perfecto”
(Angeles, Porta)
“hombre claro, si tienes una ilusión que tal día haces tal cosa pues no es lo mismo que si tal día lo tengo vacío.”
(Flora, Porta)

Estan motivats per tot el que aprenen, els hi dóna energia i ganes de fer coses.

Resultats: benestar emocional

Solitud: les persones que han fet la intervenció han millorat de manera significativa respecte a les persones que no han fet la intervenció (36% més de probabilitat que el GC de presentar nivell baix de soletud si han fet la meitat o més de les sessions)

Capacitat per a dur a terme les seves activitats quotidianas: han millorat significativament respecte al GC. El GI té 22% més de probabilitats que el GC de no presentar problemes i 24% més si han fet la meitat o més de les sessions.

Benestar emocional: han millorat significativament respecte al GC en el sentiment d'alegria, presentant major puntuació.

Salut emocional

Els ha donat energia i impuls, els ha reforçat mentalment i els ha fet sortir de la zona de confort i solitud en la que es trobaven sobre tot partir del covid degut al tancament i les pèrdues.

*“pues nos ha dado un impulso...nos ha dado un impulso para seguir la vida, para no achicarnos, porque esto es un enchufe de...como diria yo, un enchufe de energia.”
(Manolo. Porta)*

“por lo menos ese ratito nos olvidábamos de todo, de los achaques, de los problemas, de todo, nos olvidábamos de todo.” (Milagros, Prosperitat)

S’han sentit reviure, com tornar a néixer, tranquils i amb ganes de fer coses. A través d’un procés de creixement personal, han tornat a ser ells mateixos i han re-connectat amb aspectes de la seva vida que tenien apagats.

“si, perquè una persona a la meva edat, no em pensava poder diguem-ne...revifar una mica lo que estic ara. Impensable pensar que faríem lo que estic fent ara.” (Rosina, Porta)

Mentre fan l’activitat s’obliden de les penes i dolències.

Principals conclusions

---

1. Hi ha un augment significatiu del sentiment d'alegria en les persones participants en ArtGran.
2. La solitud disminueix significativament en les persones participants.
3. Augmenta significativament el percentatge de persones que no tenen problemes per fer les activitats quotidianes.
4. ArtGran ha ajudat a sortir, relacionar-se i a sentir-se menys sols. Això fa que se sentin millor tan física com emocionalment.
5. Els ha empoderat: s'han sentit més valents, tenir il·lusió, i augmentar la seva autoestima perquè senten que encara poden fer coses i que la seva opinió compta i és important.

Principals conclusions

---

6. S'han divertit, han rigut i han fet, si no amics, contactes interessants i agradables amb els quals probablement d'una manera o altra es continuaran relacionant.
7. Ha canviat la seva visió dels museus, de l'art i de la cultura, veuen que està a l'abast de tothom. Ha generat una oportunitat, ha obert una porta i pensen que hi ha molts llocs bonics i interessants al seu voltant i tenen ganes de descobrir.
8. Han sortit del forat, del "caparazón", de la zona de confort i han estat capaços de generar un sentiment de grup en el qual, cadascun d'ells hi ha pogut trobar el seu lloc.

Més info a l'Observatori de Salut i Impactes de Polítiques (OBSIP):

<https://dades.aspb.cat/obsip/avaluacions/avaluacio-del-programa-artgran>

Avaluació del programa ArtGran

ArtGran és una intervenció basada en l'art i les activitats creatives en 6 museus i centres culturals de la ciutat adreçada a reduir el sentiment de solitud en persones grans i millorar la seva salut i qualitat de vida.

L'avaluació es va fer a partir d'un estudi quasi-experimental pre-post (amb grup de comparació) basat en metodologia mixta. L'avaluació analitza, entre altres, l'impacte en el benestar i la qualitat de vida, en la solitud no desitjada i en l'estat d'ànim.

Per a més informació sobre l'avaluació i/o els resultats d'aquesta pot consultar els productes de l'avaluació.

[Fitxa tècnica](#)

Productes de l'avaluació

AVALUACIÓ DEL PROGRAMA ARTGRAN

Observatori de Salut i Impactes de Polítiques

Què és el programa ArtGran?
És una intervenció que es duu a terme durant 10 setmanes un dia a la setmana en 6 museus i centres culturals de la ciutat amb l'objectiu de disminuir la solitud de les persones grans.

CaixaForum, MNAC, MACBA, Museu Picasso, CCCB, Sant Pau Facultat de Medicina

Capacitat per fer activitats quotidianes: Millora de manera significativa la capacitat per fer activitats quotidianes.

Millora el sentiment d'alegria: El sentiment d'alegria millora significativament.

Alianses i Disparitat: Disminueix significativament el percentatge de persones que es senten soles.

<https://dades.aspb.cat/obsip/avaluacions/avaluacio-del-programa-artgran>

Ajuntament de Barcelona, Consell Sanitari de Barcelona, Agència de Salut Pública

A l'OBSIP podreu trobar, entre d'altres:

- Informe d'avaluació:
https://www.aspb.cat/wp-content/uploads/2023/10/ASPB-Avaluacio_ArtGran.pdf
- Article científic:
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/38552347>
- Video del projecte:
<https://youtu.be/wlPIYyf-C8Q>

MOLTES GRÀCIES !!!

Rosa Puigpinós Riera
rpuigpi@aspb.cat

www.aspb.cat